

СТАНОВИЩЕ

ЗА ТРУДА „НОВАТА МИТРОПОЛИЯ/ЦЪРКВАТА „СВ. СТЕФАН“ / В НЕСЕБЪР. ИКОНОГРАФСКА ПРОГРАМА И ЛИТУРГИЧНИ ОСОБЕНОСТИ НА СТЕНОПИСИТЕ ОТ 16 ВЕК“

от Николинка Василева Климукова

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Автор проф. д-р Елена Генова

На първо място бих коментирала избора на темата като доста опасен и в същото време стратегически. Имам предвид обекта на изследване Новата митрополия/Св. Стефан/ в Несебър като паметник на културата под закрилата на ЮНЕСКО, както и на цялостният архитектурен комплекс Несебър. Църквите на Несебър, както и Новата митрополия открай време са обект на интерес от изследователите от най-различни области на знанието. В същото време на тях са посветени стотици по-малки и по големи публикации с научен, научно-популярен и дори с чисто търговски характер. Сред тях са изследвания с значими научни приноси, но посветени на отделни проблеми от архитектурата, стенописите и историята на самия паметник. Реално погледнато обаче за Новата митрополия няма и досега цялостно монографично изследване. Както например доскоро нямаше и за такъв централен и трасиращ паметник на Българското възрождение като рилският католикон. Между впрочем, заслужаващите уважение изследвания на Боянската църква на Андрей Грабар и Никола Мавродинов, не попълват празнината от цялостно монографично представяне на паметника с най-новите интерпретации, които се направиха в последните години.

За това ще обобщя, че целите и задачите, които си е поставила Николинка Климукова са смели и заслужават нужното внимание. Ще обърна в в някакви дълги исторически ракурси, а заслужава внимание и е важно мястото на частта за реставрацията и сегашното състояние на паметника.

Втора и трета глава са центърът на изследването. В опита си на изследовател, а и на рецензент на десетки трудове на млади учени съм с впечатлението, че иконографските анализи често, бих казала и задължително са обединени с богословските интерпретации, както и с изследване на проблема „текст и изображение“. В работата на Николинка Климукова тези два проблема са разделени в две значими по обем и съдържание глави – Иконографска програма и Иконология. Това дава възможност за широта на погледа и яснота на коментираните проблеми.

В иконографската част тя прави описание на декоративната програма на храма по отделните архитектурни части от изток на запад, като спазва основни изисквания в съвременни корпуси на стенописите.

В Трета глава ще обърна внимание на частта Литургия и зография, която е по-слабо засегната в чужди изследвания или е намерила място в богословските интерпретации.

По въпроса за Йеротопията, като един от най-модерните методологически похвати, тук ще направя една препратка към тоталитарните времена/а и по-късно през 90-те години/, за които в началото дисертантката доста често отделя внимание на замяната с по – приемлива терминология от авторите. В много изследвания тези свещени пространства се разглеждат като синтез на изкуствата, в които се включват дори и църковните утвари и свещените църковни одежди и тъкани, които участват в различните литургични действия, като например Малкия и Големия вход.

Ще посоча като положително включването като самостоятелен текст на изводите в края на всяка глава. Работата е обогатена с приложени схеми на иконографската програма на всяка част от храма, като се посочват източници – старозаветни и новозаветни

Неделима и съществена част на изследването са Приложенията, които са дело на самата докторантка: схемите на стенописите в най-коректния вариант с представяне на сцените и всяка фигура в тях, както и фотографиите, които също дават цялостна представа както за самите стенописи, така и за състоянието им днес.

Библиографията е много подробна, а публикациите по темата са 9 на брой и са напълно достатъчни за защита на дисертацията.

Накрая ще направя една обща бележка към дисертацията и ще я итиправя като въпрос към авторката. Защо в иконографската част, а и в таблиците към нея се позовава на Ерминията на Дионисий от Фурна, която е съставена едва през първата половина на 18 в., както и към Ерминията Дичо Зограф от средата на 19 в. Има достатъчно паметници на балканското изкуство, които могат да се ползват за сравнителен материал и като контекст, освен храма „Св. Петка Самарджийска“ и публикациите на проф. Б. Пенкова, както и публикациите на Георги Геров.

Приносителите формулирани от авторката в четири точки изразяват изключително точно поставените цели и задачи и постигнатите резултати от авторката, тъй че не е необходимо да ги повтарям. Само ще изтъкна отново приносният характер на цялостното изследване на иконографската програма и връзките със све4тата литургия и богослужението.

Докторантката Николинка Калмукова ни представя на един добър език научната си разработка, постигнала е изискванията за тази научна

степен и с пълно основание предлагам на уважаемото жури да ѝ присъди образователната и научна степен „доктор“

Автор на становището:

10.06. 2021 г.

проф. д-р Елена Генова/